

KARJAA KROGGÅRD LÅNGÅMOSSARNA

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus

Jan Fast 1992

Arkest. D. 114/6.7.1993

Wahmst 31.3.-93 M
7-P.1

KARIS KROGGÅRD LÅNGÅMOSSARNA

Provgrävning av en
stenåldersboplats.

Jan Fast 1992

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	2
2. KARIS KROGGÅRD LÅNGÅMOSSARNA - PRESENTATION AV PROVGRÄVNINGSPLATSEN	3
3. PROVGRÄVNINGSOMRÅDETS BELÄGENHET OCH TOPOGRAFI	4
4. UTGRÄVNINGSTEKNIK	4
5. JORDARTER/KULTURLAGER	5
6. FYNDMATERIAL	5
7. SAMMANFATTNING	6
8. NEGATIVFÖRTECKNING	7
9. DIAPOSITIVFÖRTECKNING	8
UTDRAG UR GRUNDKARTA	9
KARTOR	10
BILDPLANSCHER	13

1. INLEDNING

På stenåldersboplatsen vid Långåmossarna i Krogård by i Karis utförde undertecknad en arkeologisk provgrävning under tiden 1-12.6.1992. Provgrävningen organiserades som en kurs vid Hangö sommaruniversitet. För provgrävningens kostnader stod Karis stad.

Stenåldersboplatsen vid Långåmossarna i Karis upptäcktes av amatörarkeolog Lisbet Ljung på morsdagen år 1992. I kanterna av en liten privatsandgrop vid Långåmossarna påträffade Ljung lerkärlsbitar, kvartsavslag och brända ben vilka hon rapporterade till vetenskapscentret Heureka. Boplatsen besöktes av Ljung och undertecknad några dagar senare varvid ytterligare fynd gjordes (se inspektionsrapport i museiverkets arkeologiska avdelnings topografiska arkiv).

Eftersom en del av boplatsen hotades av erosion och markägaren meddelat om sandtagningsbehov för eget bruk provgrävdes boplatsen redan i juni 1992. Delvis samtidigt med provgrävningen vid Långåmossarna utfördes även utgrävningar på den närbelägna stenåldersboplatsen vid Lillsjön i Finnbacka (se utgr. rapport i arkeologiska avdelningens topografiska arkiv). Provgrävningens omfattning måste av denna orsak begränsas till sandgropens omedelbara närhet i syfte att visa på ett ställe där markägaren kunde fortsätta att ta sand.

Som viceutgrävningsledare fungerade Hum. kand. Dan Lindholm och som grävare deltagarna i kursen.

Vanda den 16.3.1993

Jan Fast

2. KARIS KROGGÅRD LÅNGÅMOSSARNA **Provgrävning av en stenåldersboplats**

By: Kroggård

Lägenhet: Västergård I:25 , ägare Karl Göran och Krister Lindgren (adress: Västergård/Grundsjo, 10380 Grundsjo)

Grundkarta: 2014 08 KARIS (tryckt i Helsingfors 1982, påtryck 1990).

Utgrävningens koordinater: X= 6661 84, Y= 2487 36 och Z= ca. 32-39 m.ö.h.

Tidigare undersökningar och fynd: Insp. J. Fast 1992 (NM 27135:1-5)

Utgrävningens fynd: NM 27634:1-147 (Diar. 18.12.1992).

Sidorna 13-14 är bildtavlor innehållande bilder av negativerna nr. 92034-92042.

Diapositiverna nr. 26937-26945.

Förteckningar över negativ och diapositiv finns i slutet av rapporten s. 7-8.

3. PROVGRÄVNINGSSOMRÅDETS BELÄGENHET OCH TOPOGRAFI

Stenåldersboplatsen vid Långåmossarna ligger invid en liten privatsandgrop i Kroggård by i Karis stad, fågelvägen ca 4 km österom Karis järnvägsstation och ca 600 m söderom stamväg 51. Boplatsen nås från stamvägen via en skogsbilväg som, efter att den genomsk stenålderboplatsen, fortsätter till en Kimmen benämnd äng. Växtligheten på stenåldersboplatsen består främst av tät granskog där berggrunden flerstädes träder i dagen. Undervegetationen består främst av ris och mossor. Ställvis växer granskogen så tät att undervegetationen sgs. helt saknas.

Sandtagningen som enligt markägaren pågått i tiotals år har otvivelaktigt förstört en del av boplatsen men eftersom sand endast tagits för privatbruk har förstörelsen endast varit av mycket begränsad omfattning. På basen av de vid provgrävningen gjorda fynden samt fältobservationer kan den välbevarade orörda boplatsarealen uppskattas till ca 0,7 hektar.

Boplatsen har under tidigkamkeramisk tid legat i ett skyddat läge i den dåtida inner-skärgården på samma stora ö som Lillsjöns stenåldersboplats. På ca 1 kilometers avstånd norrom boplatsen ligger Gålibacka stenåldersboplats som på basen av utgrävningfynden och fyndhöjderna åtminstone delvis kan vara samtida med boplatsen vid Långåmossarna

4. UTGRÄVNINGSTEKNIK

Provutgrävningen inleddes med att röja bort en del av den täta främst av medelstora granar bestående vegetationen på provgrävningsområdet. Efter röjningen pålades ett ca 12 kvadratmeter stort utgrävningsområde i riktning med sandgropskanten mellan koordinaterna X= 98-102 och Y= 497-501. Därefter utmättes 10 kvadratmeterstora provgropsplatser i det uppgjorda koordinatsystemet men med iakttagande av terrängen.

Själva provgrävningsarbetet inleddes med avtorvning som gjordes med spade. Grävandet av kulturlagret företogs med murslev i 10 centimeters lager. Efter att ren och fyndtom bottensand nåtts över hela utgrävningsområdet och i alla provgropar kontrollgrävdes de grävda områdena ännu med spade. Efter utgrävningen täcktes utgrävningsområdet och provgroparna varvid även näromgivningen uppsnyggades.

Utgrävningens fynd togs till vara med en kvadratmeters noggrannhet. Viktigare föremålsfynds noggranna fyndplatser uppmättes med en centimeters noggrannhet och fyndens höjd avvägdes.

Som utgrävningens fixpunkt användes en stor jordfast sten belägen ca 10 m sydväst om utgrävningsområdet (höjd 33,71 m.ö.h./avvägningstal 228). Fixpunktens höjd flyttades av lantmätare från Karis stad, från en vid järnvägen norrom Stora Gåliberget belägen statlig fixpunkt (höjd 27,123 m.ö.h.).

Utgrävningen dokumenterades både fotografiskt och genom att rita kartor. Utgrävningens 1. nivå fotograferades. Förutom de "ordinarie" nivåbilderna togs även översikts och arbetsbilder. En nivåkarta över utgrävningsområdets första nivå ritades och en profilkarta i skala 1:25, samt en yt- och bottenavvägningsskarta 1:100. Översiktskartan

ritades på basen av i fält gjorda mätningar i skala 1:500. Uppgörandet av översiktskartan försvårades i hög grad av den mycket täta vegetationen.

5. JORDARTER / KULTURLAGER

Provgrävningsområdets största djup var ca. 40 cm men endast i provgrop nr. 7. På platsen för utgrävningsområdet uppnåddes fyndtom ren bottensand redan på 15-20 centimeters djup från markytan räknat.

Torvlagret var över hela provgrävningsområdet endast ca 5-7 cm tjockt. Under detta låg ett ca 5 cm tjockt lager urlakningsjord varefter det i allmänhet endast mycket svagt färgade kulturlagret tog vid. I alla andra utom i de allra lägstbelägna provgroparna 9 och 10 (mjäla) bestod jordmånen av fin i det närmaste stenfri sand.

Kultur- och fyndlagret på utgrävningsområdet och i provgroparna var genomgående tunnt. Starkare färgningar förekom endast i provgrop nr. 7 där brungrå smutsfärgad jord kunde observeras till ett djup av ca 40 cm under markytan. Vid provgrävningen påträffades inga fasta fornlämningar.

6. FYNDMATERIAL

Trots de mycket obetydliga färgningarna gjordes förhållandevis rikliga och mångsidiga fynd över så gott som hela utgrävningsområdet och i 6 av de 10 grävda provgroparna. Särskilt fyndrika var utgrävningsområdets rutor 98-99/500 och provgrop 7 där även kulturlagret var starkast färgat.

Fyndmaterialet från utgrävningen består nästan uteslutande av keramik, kvartsavslag och brända ben. Endast ett fåtal säkra (och hela) föremålsfynd gjordes, bl.a. hittades en kvartsskrapa, en slipsten samt några fragment av slipade stenföremål. Som lösfynd påträffades därutöver en slipsten med upphängningsfåra.

Den vid 1992-års utgrävning påträffade keramiken består till övervägande del av av yngre tidig kamkeramik (stilart 1:2) men innehåller även äldre tidig kamkeramik, snörkeramik samt åtminstone en bit grovt avmagrad epineolitisk- eller Kiukaiskeramik. Typiska orneringselement är för stilart 1:2 är snedställda streckliknande stämpelavtryck och tvärsnoddstämplor som ofta lagts i sk. fiskbensmönster. Orneringen har intryckts förhållandevis lätt i kärlväggen. Kärllranden är oftast rakt avskuren, randens övre del är på de få kantbitarna för det mesta oornrad.

Kvartsmaterialet från boplatsen är relativt rikligt och består av större och mindre avslag av förhållandevis ren vit kvarts. Endast mycket få säkra föremål kan påvisas. Möjligt kunde en noggrannare (ev. mikroskopisk) genomgång av materialet kunna ändra på förhållandet mellan avslag och föremål.

Det på boplatsen påträffade brända benmaterialet är förhållandevis välbevarat och visar vid en ytlig genomgång vara av sedvanlig stenålderssammansättning med inslag av fisk, fågel och något mindre däggdjur (antagl. säl).

Nära backkrönet (vid fixpunkt 3) något över 38 meters höjden påträffades kvartsavslag över ett litet ytskalat område. Kvartsområdets karaktär förblev dock okänt på grund av tidsbrist.

7. SAMMANFATTNING

Vid utgrävningen av stenåldersboplatsen vid Långåmossarna i Kroggård i Karis provgrävdes i juni år 1992 ett område på 22 kvadratmeter. Jordmånen på utgrävningens område bestod av fin sand som i de lägst belägna provgroparna (9 och 10) övergick i mjåla.

Under torvlagret påträffades i över hälften av alla provgropar och över hela utgrävningens område ett förhållandevis svagt färgat men fyndrikt kulturlager. Kulturlagret var starkast färgat och fyndriktast i provgrop 7 där dess tjocklek uppmättes till ca. 35-40 cm. Vid platsen för utgrävningens område var kulturlagret däremot förhållandevis svagt färgat och i medeltal endast 15-20 cm tjockt.

Vid utgrävningen påträffades fynd bestående av lerkärlsbitar, kvartsavslag, fragment av slipade stenföremål, slipstenar och brända ben. S.g.s. samtliga lerkärlsbitar som påträffades vid utgrävningen tillhör stilart I:2. Utöver dessa påträffades även äldre tidig kamkeramik, några bitar snörkeramik och ev. också epineolitisk- eller Kiukaiskeramik.

Fyndmaterialets mångsidiga karaktär står i stark kontrast till fyndlagrets obetydliga färgning och tjocklek. Orsakerna till detta kan vara provgrävningens begränsade omfattning men även att boplatsen endast utnyttjats under korta tidsperioder men under många olika tidsperioder. Orsakerna till framförallt det tidigkamkeramiska kulturlagrets svaga färgningar kan också ligga i den litorina transgression som Ari Siiriäinen förmodat att skulle ha inträffat under äldre tidig kamkeramisk tid i södra Finland. Højningen av havsytan skulle kanske kunna tänkas ha spolat bort det tidigkamkeramiska kulturlagret på boplatsen. Fastställandet av ovannämnda hypotes försvåras emellertid av de ännu mycket begränsade undersökningarna på boplatsen

I fortsättningen borde undersökningarna vid Långåmossarna inriktas på en nödutgrävning av den norra sandgropskanten samtidigt som provgrävningen av boplatsen kunde kompletteras med t.ex. fosfatkartering. Likaså borde man fortsätta att kartlägga boplatsområdet. Uppgörandet av nya provgropar kan däremot inte anses motiverade, undantaget undersökningar av kvartavslagsfyndigheten nära backkrönet, då boplatsens gränser tillförlitligt kan uppskattas på topografiska grunder och på basen av de nu tillgängliga forskningsresultaten.

Sandtåkt för husbehov kan enligt resultaten från provgrävningen tillåtas endast i sandgropens sydöstra del.

8. NEGATIVFÖRTECKNING

F:92034 Översiktsbild över sandgropen vid Långåmossarna. Platsen för 1992- års utgrävningsområde utmärkt med en pil. Foto från öster.

F:92035 Som ovan.

F:92036 Som ovan.

F:92037 Arbetsbild, utgrävningsområdets första grävningsslager utgrävs. Foto från nordost.

F 92038 Skörbrända stenar i utgrävningsområdets norra del. Nivå 1. Foto från väst.

F:92039 Utgrävningsområdet i nivå 1. Foto från nordost.

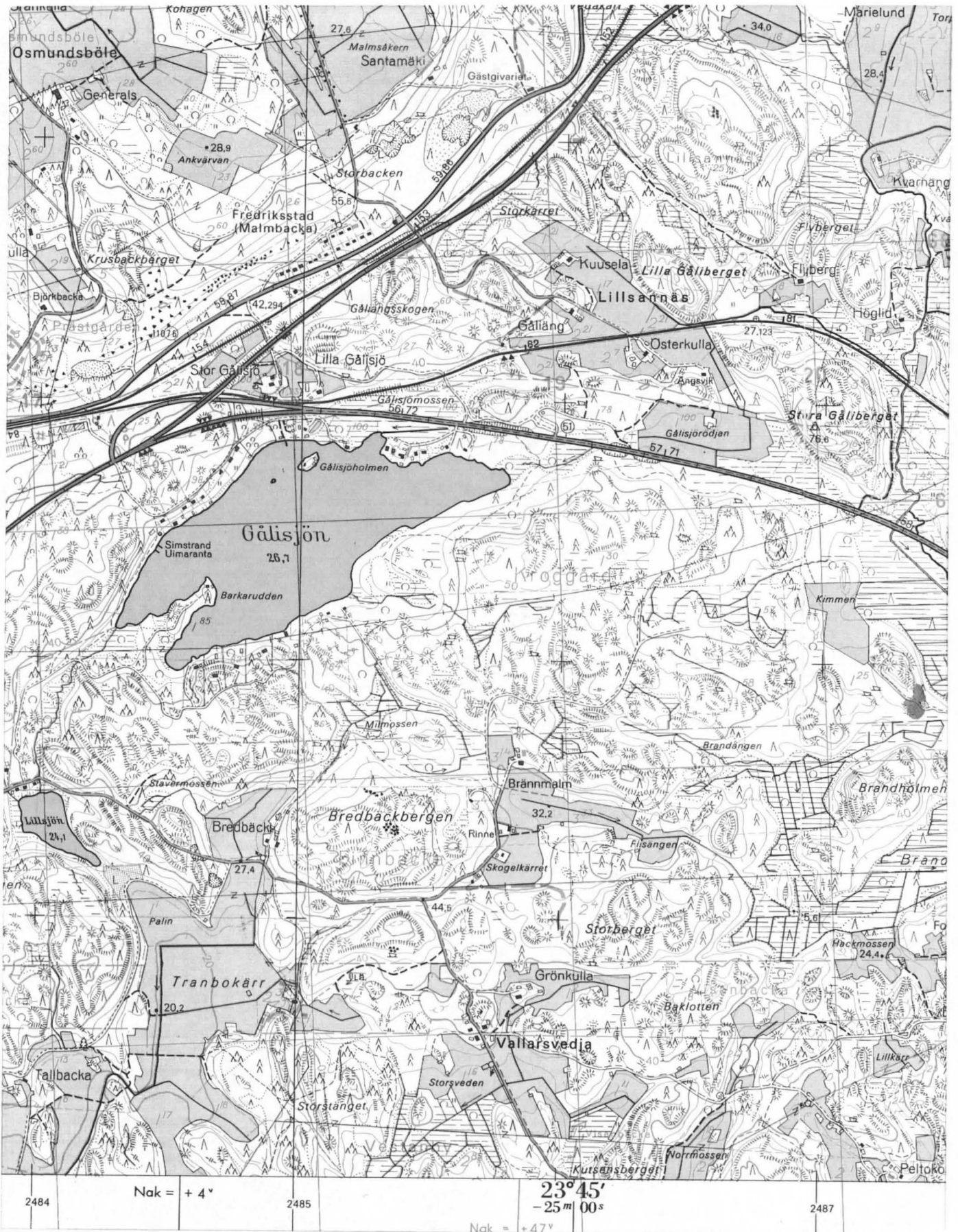
F:92040 Utgrävningsområdet i nivå 1. Foto från väst (ca.).

F:92041 Som ovan.

F:92042 Arbetsbild, stud. Petra Lindholm gräver lager 2.

9. DIAPOSITIVFÖRTECKNING

- 26937 Översiktsbild över den västra delen av sandgropen vid Långåmossarna, Utgrävningsarbetet på gång på utgrävningsområdet vid sandgropskanten. Foto från öster.
- 26938 Översiktsbild över den norra delen av sandgropen vid Långåmossarna. Vid sandgropskanten provgrop 7 under pågående utgrävning.. Foto från sydost.
- 26939 Platsen för utgrävningsområdet före avtorvning. Foto från nordost.
- 26940 Arbetsbild, utgrävningsområdets först lager utgrävs. Foto från sydväst.
- 26941 Utgrävningsområdet i nivå 1. Foto från nordost.
- 26942 Utgrävningsområdet i nivå 1, från öster.
- 26943 Arbetsbild, stud. Petra Lindholm gräver lager 2.
- 26945 Provgrop 7, i bottennivå, ca 40 cm tjocka smutsfärgningar i provgropens norra och västra profil. Foto från söder.
- 26946 Arbetsbild provgrop 1 under pågående utgrävning. Stud. Heini Inkinen och amatörarkeolog Ulla Westerlund gräver.

KARIS KROGGÅRD LÅNGMOSSARNA: 1992 års provgrävningsområde utmärkt med rött på kartan (●). Utgrävningsområdets koordinater: X=2487 36, Y=6661 84 och Z=ca 32-39 m.ö.h.

GRUNDKARTA 2014 08 KARIS (tryckt i H:fors 1982 med påtryckning 1990)

KARIS KROGGÅRD LÅNGÄMOSSARNA
J. FAST 1992

Översiktskarta

Skala 1:500

FP1 228 (= 33.71 m.ö.H)

FP2 234 (= 36.17 m.ö.H)

FP3 151 (= 38.71 m.ö.H)

FP4 180 (= 29.43 m.ö.H)

FP5 090 (= 32.55 m.ö.H)

FP6 152 (= 33.68 m.ö.H)

Rit. D. Lindholm

0 10 20m

■ = Provgrop med fynd

□ = Provgrop utan fynd

☉ = Sandgrop

|| = Sandväg

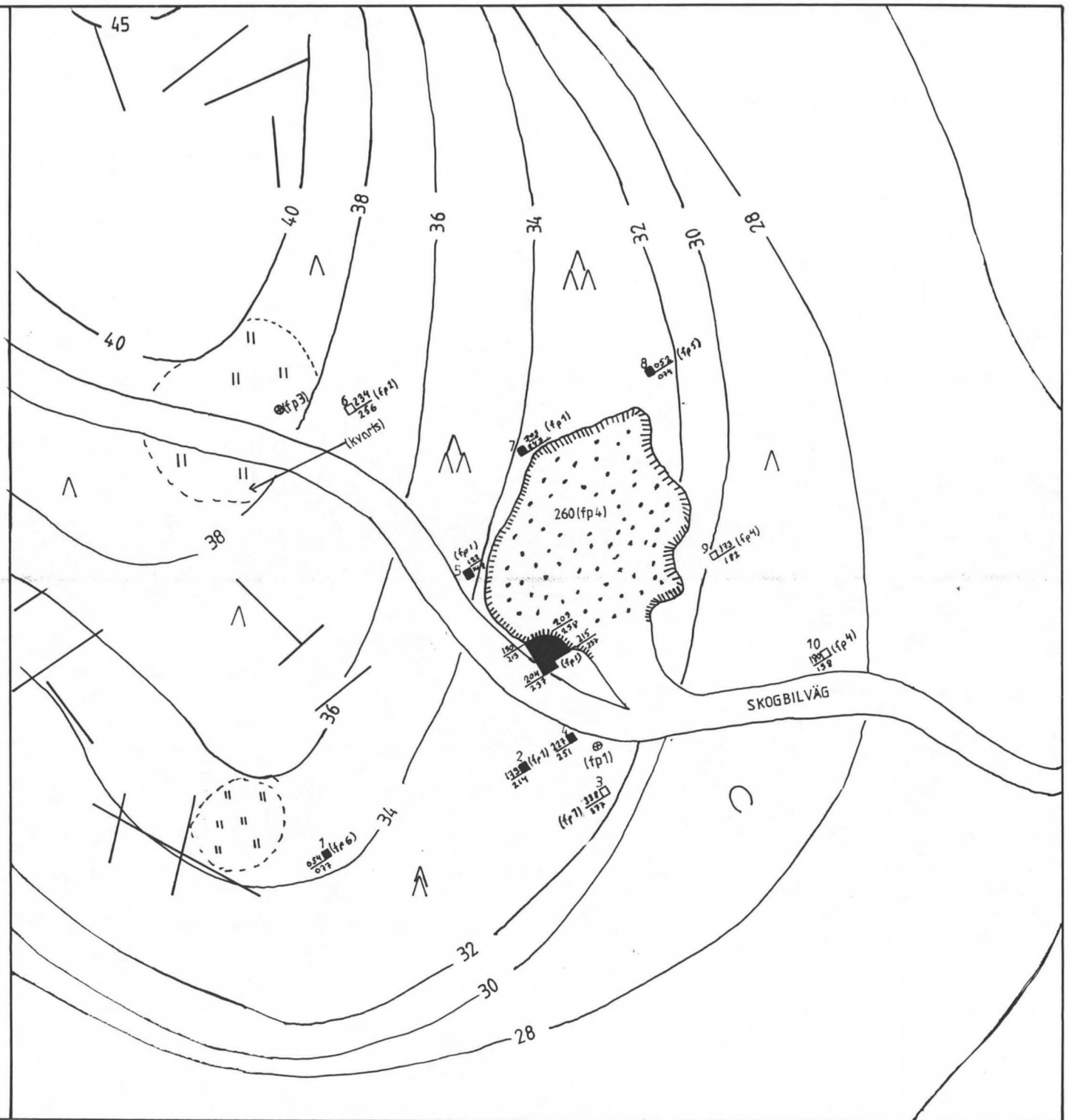
⊖ = Skogsäng

⊥ = Brant

^ = Barrskog

⊖ = Lövskog

Kartbotten: grundkarta nu.2014 08 C

KARIS KROGGÅRD Långmossarna

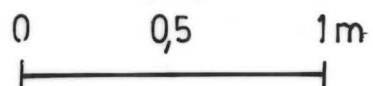
J.FAST 1992

Profilkarta; västprofil

linje 98 / 497-501

Skala 1: 25

FP 228 (=33,71 m.ö.H)

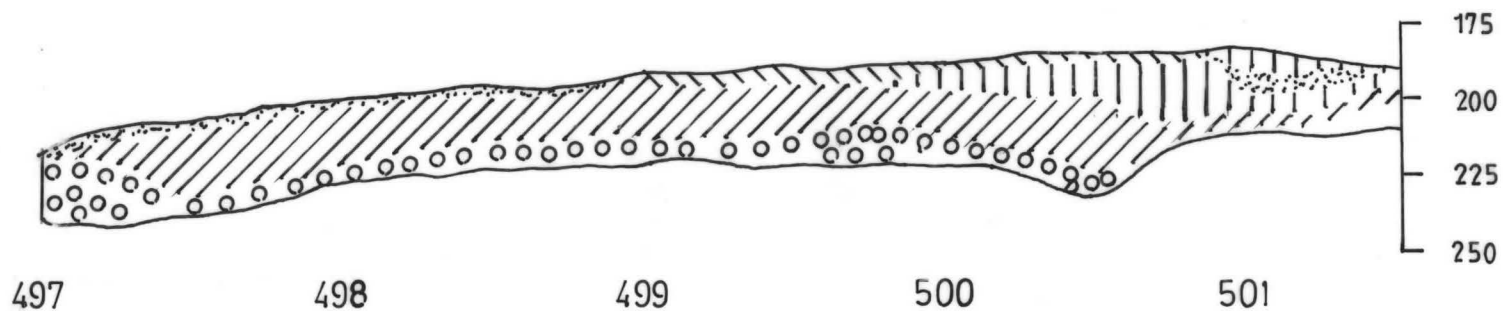
 = smutsfärgad sand

 = torv

 = torv

 = ren sand

 = lera

KARIS KROGGÅRD Långåmossarna

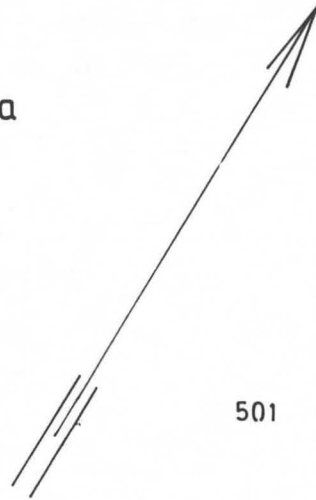
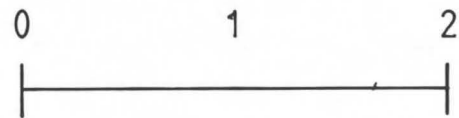
J.FAST 1992

Nivåkartan; nivå 1

Skala 1:25

FP 228 (= 33,71 m.ö.H)

Rit. D.Lindholm

 = rödbrun smutsfärgad sand

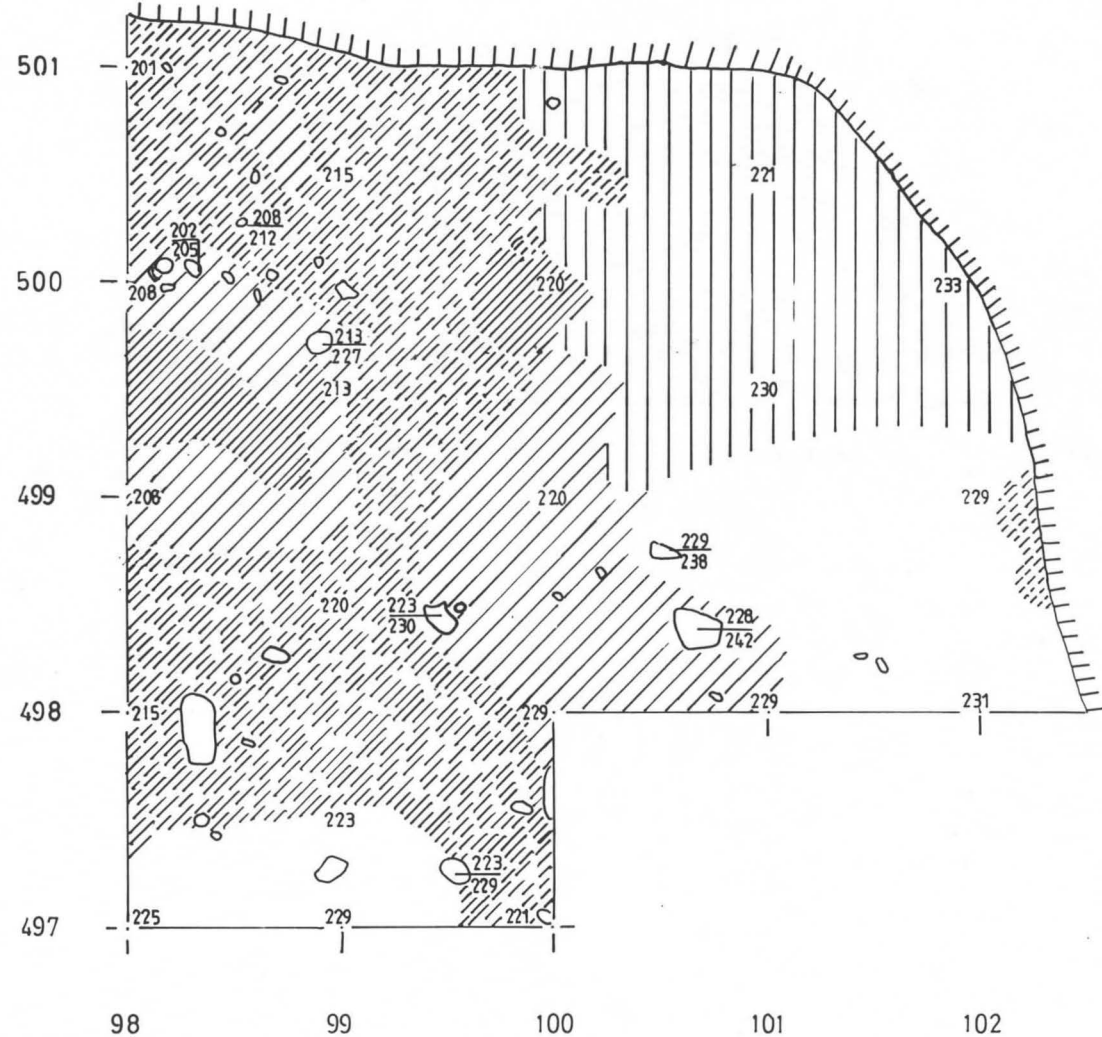
 = grå smutsfärgad sand

 = svagt grå smutsfärgad sand

 = muld blandad sand

 = ren sand

 = sten

KARIS KROGGÅRD LÅNGÅMOSSARNA-1992

f: 92034 - 92036

Översigtsbild över sandgruppen vid Långåmossarna. Platsen för 1992-års utgrävningsområde utmärkt med en pil. Foto från öster.

f: 92037

Arbetsbild, utgrävningsområdets första grävningsslager utgrävs. Foto från nordost.

f: 92039

Utgrävningsområdet i nivå 1. Foto från nordost.

KARIS KROGGÅRD LÅNGÅMOSSARNA-1992

f: 92040-92041

Utgrävningssområdet i nivå 1. Foto från väst (ca.).

f: 92038

Slörbrända stenar i utgrävningssområdets norra del. Nivå 1. Foto från väst.

f: 92042

Arbetsbild, stud. Petra Lindholm gräver lager 2.